

Marek Zaborowski

"Sakrament święceń (kanony 1008–1054)", Marian Pastuszko, Kielce 2008 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 52/3-4, 425-428

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wieczystego publicznego ślubu czystości składanego przez członków zgromadzeń zakonnych, zrozumienia praktycznych konsekwencji obowiązujących regulacji prawnych.

ks. Jan Krajczyński

Ks. Marian Pastuszko, *Sakrament święceń (kanony 1008–1054)*, Kielce 2008, ss. 592.

Ze świadectw Nowego Testamentu jasno wynika, że w miejsce kapłaństwa starotestamentalnego Chrystus ustanowił nowe kapłaństwo. Związane jest ono ściśle z misją Kościoła, polegającą na kontynuowaniu na ziemi zbawczego dzieła Chrystusa i sprowadza się do uczestnictwa w kapłaństwie samego Chrystusa. Z tego też powodu wyraża się ona w tych samych zasadniczych funkcjach co Jego kapłaństwo, a mianowicie: funkcja prorocka (Mt 22, 11; Łk 7, 16; 24, 19), nauczycielska (Mt 23, 8; J 13, 13), funkcja królewska (J 18, 37; Dz 17, 14), pasterska (J 11, 14; 11, 26) oraz funkcja najwyższego kapłana (Hbr 5, 5; 8, 1). Zgodnie z tym chrześcijańskie kapłaństwo zawiera w sobie urząd nauczycielski, pasterski, i „właściwy” urząd kapłański, którego istotną funkcją jest spełnianie wszelkich czynności zmierzających do uświęcenia ludzi, w szczególności zaś szafowanie sakramentów świętych.

Nowy Testament świadczy o ustanowieniu przez Jezusa nowego kapłaństwa w ten sposób, iż mówi o przekazywaniu przez Niego Apostołom i ich następcom władzy odpowiadającej trzem urządzeniom – biskup, prezbiter i diakon. Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* stwierdza, iż „Chrystus, którego Ojciec uświęcił i posłał na świat (J 10, 36), za pośrednictwem swoich Apostołów, ich następców, to znaczy biskupów; oni zaś w sposób prawomocny przekazali zadania swego urzędu w różnym stopniu różnym osobom w Kościele” (28).

Problematykę sakramentu święceń podjął w swojej książce pt.: *Sakrament święceń (kanony 1008–1054)* ksiądz Marian Pastuszko. Publikacja ta jest komentarzem do kanonów Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku odnośnie tegoż sakramentu. Normy te wchodziły w skład tytułu VI, który należy do części I, poświęconej sakramentom w księdze IV zatytułowanej *Posługa uświęcania w Kościele*.

Autorowi powyższej publikacji przyświecało pragnienie, aby ukazać, jak sakramenty objawiają i urzeczywistniają zbawczy zamysł Boga. Dlatego sięga najpierw do Ewangelii, żeby w niej znaleźć korzenie kapłaństwa. Ks. Pastuszko ukazuje prawdę, iż dar sakramentu święceń sprawia, że nieprzerwanie trwa w Kościele urząd Apostołów – pasterzy, przewodników. W wyborze Dwunastu Apostołów

oraz 72 uczniów a potem w dość złożonym procesie kształtowania się zrębów hierarchii we wspólnotach wiernych powstających w czasach poapostolskich dostrzegamy rolę wyświęconych szafarzy w służbie wspólnoty wiernych. Autor dotyka genezy i pierwotnej struktury święceń niższych i wyższych, podkreślając przy tym, jak Kościół był wymagający w stosunku do swoich synów, którym zlecał obowiązki poprzez nałożenie rąk.

Wstępne uwagi pozwalają stwierdzić, iż monografię Ks. Mariana Pastuszki należy uznać za ciekawą i pionierską w polskiej kanonistyce. Jest też ona na pewno aktualna, ze względu na przybliżenie czytelnikowi problematyki kapłaństwa szczególnie w dzisiejszym świecie. Należy zauważyć i podkreślić to, iż Autor w swojej analizie porównawczej uwzględnił aspekt kanoniczny, teologiczny, liturgiczny oraz historyczny. Świadczy to o właściwym podejściu do omawianej kwestii, bowiem te rzeczywistości zazębiają się i tworzą całość odnośnie sakramentu święceń.

Recenzowana publikacja składa się z: wprowadzenia, trzech rozdziałów, z podsumowania w języku łacińskim oraz z bibliografii. Tytułem wprowadzenia Autor omawia określenie sakramentu święceń, aby później w tej samej części przejść do ukazania celebracji sakramentu oraz miejsca jego sprawowania. Określenie sakramentu święceń zostało ukazane przez Ks. Pastuszkę m.in. na podstawie Kodeksu prawa kanonicznego z 1917 roku oraz w obecnie obowiązującego prawodawstwa kodeksowego. We wprowadzeniu możemy zapoznać się także z obrzędem święcenia biskupów, prezbiterów i diakonów. Na podstawie *Pontyfikatu Rzymskiego Pawła VI i Jan Pawła II*, oraz Motu proprio *Pastorale munus* z 30 listopada 1963 roku Autor przedstawia nam normy odnośnie czasu i miejsca sprawowania sakramentu święceń.

Podział książki na trzy rozdziały to dokładne odwzorowanie układu kanonów Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku odnośnie sakramentu święceń. Rozdział I *Szafarz święceń* (kan. 1012–1023), rozdział II *Kandydaci do święceń* (kan. 1024–1052) oraz III rozdział *Zapisywanie i świadectwo święceń* (kan. 1053–1054).

W rozdziale pierwszym Autor przedstawił szafarza sakramentu święceń. W głównej mierze rozdział ten poświęcony jest biskupowi jako celebriansowi omawianego sakramentu, co jest samo przez się zrozumiałe. Na uwagę zasługują rozważania ks. Pastuszki odnośnie szafarza święceń biskupich. Autor koncentruje się w tej części głównie na normach kodeksowych z 1917 roku i 1983 roku odnośnie tej kwestii. W dalszej części omawianego rozdziału przedstawia Autor własnego biskupa święceń diakonatu i prezbiteratu. Ciekawym jest problematyka uzyskiwania tytułu własnego biskupa. Niewątpliwie ważną kwestią jest także sprawa dymisoriów do święceń prezbiteratu i diakonatu, którą to ks. Pastuszko omawia w tym rozdziale dość szeroko.

Nie trudno zauważyć, iż najbardziej obszernym jest drugi rozdział (ponad 300 stron) recenzowanej monografii. Poświęcony jest on kandydatom do święceń. Jest to solidnie udokumentowana kopalnia wiedzy na temat troski Kościoła o tych, którzy mają stać się „sługami Chrystusa i szafarzami Bożych misterii”. Troska ta przedstawiona jest od początków Kościoła aż po dzień dzisiejszy. Autor ukazuje najpierw wymogi stawiane kandydatom do święceń zarówno w Kodeksie prawa kanonicznego z 1917 roku jak też w Kodeksie Jana Pawła II. Zwraca tutaj ks. Pastuszko uwagę na właściwe przygotowanie alumnów w seminarium duchownym, na kanoniczną zdadność kandydata do święceń, na odpowiedni ich wiek a także właściwą wiedzę, która jest konieczna do przyjęcia omawianego sakramentu. Należy tutaj także zwrócić uwagę na wstępne warunki do święceń. Autor zalicza do nich: przyjęcie sakramentu bierzmowania, kolejno przyjmowane posługi i święcenia, pisemne oświadczenie woli przyjęcia święceń, zobowiązanie do zachowania celibatu oraz odbycie rekolekcji przed przyjęciem święceń. Autor mówiąc o kandydatach do święceń przedstawia także nieprawidłowości do przyjęcia omawianego sakramentu, przeszkody do jego przyjęcia oraz nieprawidłowości do jego wykonywania. Po przedstawieniu pojęć: nieprawidłowość i przeszkoda do święceń ks. Pastuszko wylicza najpierw poszczególne nieprawidłowości do przyjęcia święceń i je omawia. Za Kodeksem zalicza do nich: amnezję i inne choroby psychiczne; przestępstwo apostazji, herezji i schizmy; usiłowanie zawarcia małżeństwa; zabójstwo i spędzenie płodu; okaleczenie siebie i innych oraz usiłowanie popełnienia samobójstwa; nadużycie władzy święceń i nieprzestrzegania kar kościelnych. Wśród przeszkód do przyjęcia święceń znajdujemy: zawarcie małżeństwa; przyjęcie urzędu lub zarządu niedozwolonego duchownym; brak mocnej wiary. Natomiast do nieprawidłowości do wykonywania święceń, zgodnie z kodeksem, Autor zalicza: bezprawne przyjęcie święceń mimo związania nieprawidłowością; publiczne przestępstwo apostazji, schizmy czy herezji; zabójstwo czy też spędzenie płodu po zaistnieniu skutku. W kolejnym artykule omawianego rozdziału ks. Pastuszko przedstawia wymagane dokumenty i badania kandydata do święceń.

Ostatni trzeci rozdział recenzowanej publikacji omawia dwa kanony obowiązującego Kodeksu prawa kanonicznego – kanon 1053 i 1054. Jest tutaj mowa o zapisywaniu i świadectwie święceń oraz o adnotacji o święceniach. Jest to rozdział liczący najmniej stron, bo tylko osiem (ss. 551–559).

Poszczególne rozdziały posiadają zakończenia, które są nie tylko ich podsumowaniami, ale także znajduje się w nich wiele ciekawych wniosków odnośnie omawianych norm prawnych oraz sposobu ich redakcji w przyszłości. W zakończeniach tych znajdują się także analizy niektórych problemów, np. udzielania święceń prezbiteratu przez prezbiterów.

Całość publikacji zamyka obszerne zakończenie, które jest sumarycznym podsumowaniem przeprowadzonych badań i w którym to Autor przedstawia wnioski dotyczące omawianej problematyki.

Należy podkreślić, iż Autor oparł swoje dzieło na obszernej bibliografii, w skład której wchodzi: źródła i literatura przedmiotu, w tym wiele publikacji w języku włoskim i francuskim. Wykorzystane w pracy źródła i opracowania dają obszerny obraz sakramentu święceń. Do całości tego obrazu dochodzi wnikliwa analiza źródeł historycznych, dokumentów kościelnego prawa powszechnego i partykularnego. Należy zauważyć, iż ks. Pastuszko nie ograniczył się jedynie do suchej analizy omawianej kwestii, ale powiązał ze sobą kilka dziedzin, które w omawianej problematyce wzajemnie ze sobą się przenikają i zazębiają. Chodzi tutaj przede wszystkim o prawo kanoniczne, o teologię, historię a także liturgikę.

Ze względu na bogactwo biblijno – historyczno – liturgiczne tej monografii z wdzięcznością przyjmą je nie tylko kanoniści, ale także teologowie, odpowiedzialni za formację przyszłych pokoleń kapłańskich. Autor bowiem przedstawia troskę o wszechstronną formację przyszłych świętych sług Bożych tajemnic w perspektywie historio-zbawczej, która sięga od czasów Aarona aż do dnia dzisiejszego. W soborowym dokumencie *Optatam totius* i w posynodalnej Adhortacji *Pastores dabo vobis* przedstawia Autor zwieńczenie nieustannej troski Kościoła o to, aby ci, którzy zostają naznaczeni znamieniem sakramentalnego kapłaństwa, byli sługami Boga w tej komunii, dla której Chrystus obdarzył Kościół trójstopniowym sakramentem święceń. Potwierdzeniem tego jest dedykacja na pierwszej stronie recenzowanej publikacji.

W podsumowaniu należy podkreślić, że recenzowane dzieło posiada cechy dobrej monografii odnośnie omawianej kwestii. Zaletą publikacji jest duża wartość merytoryczna. Autor podjął się opracowania ogromnego zakresu badawczego – sakramentu święceń. Podjęte przedsięwzięcie naukowe jest pierwszym tak obszernym omówieniem tej kwestii w polskiej kanonistyce. Autor dobrze zrealizował swoje zamierzenia badawcze wykazując ogromną wnikliwość w analizowaną kwestię, dobrą znajomość materii oraz odpowiednie przygotowanie warsztatowe. Trzeba jeszcze podkreślić, iż recenzowane opracowanie stanowi cenne studium monograficzne i ubogaca polską kanonistykę. Oprócz tego praca ta posiada także znaczenie praktyczne, ponieważ lekturę tego interesującego opracowania można polecić nie tylko kanonistom, ale także tym, którzy przygotowują się do przyjęcia święceń i tym którzy ich formują. Niewątpliwie posłuży to dzieło innym badaczom naukowym m.in. w tych kwestiach, które sam Autor zasugerował.

ks. Marek Zaborowski